

Начало>Предприемане на съдебни действия>Къде и как>Правото на коя страна се прилага?

Правото на коя страна се прилага?

Франция

1 Източници на действащите норми

1.1 Национални правни норми

Международното частно право не е кодифицирано и не е обхванато от специално законодателство. Повечето принципи и сътолковителни норми произтичат от съдебната практика, с изключение на няколко, които се намират в различни кодекси, най-вече в Гражданския кодекс (*Code civil*), в зависимост от съответния предмет.

Справка в съдържанието на различните кодекси може да се направи онлайн на:

<https://www.legifrance.gouv.fr>

1.2 Многостранни международни конвенции

Франция е обвързана от 24 от конвенциите, приети под егидата на Хагската конференция по международно частно право. Списъкът на съответните конвенции може да бъде намерен на уебсайта на Хагската конференция.

<https://www.hcch.net/fr/states/hcch-members/details1/?sid=39>

Франция също така е страна по други многостранни конвенции, по-специално такива, които съдържат материалноправни норми, като например Виенската конвенция от 1980 г. относно договорите за международна продажба на стоки.

Всички конвенции, по които Франция е страна, са посочени в базата данни с договори и споразумения, поддържана от Министерство на Европа и на външните работи на Франция: <https://basedoc.diplomatie.gouv.fr/exl-php/cadcg.php>

1.3 Основни двустранни конвенции

Франция е сключила голям брой двустранни конвенции, някои от които включват сътолковителни норми. Тези конвенции също могат да бъдат намерени в посочената по-горе база данни.

2 Прилагане на сътолковителни норми

2.1 Задължение на съдията да прилага служебно сътолковителните норми

Процесуалният статут на сътолковителните норми е различен в зависимост от това дали страните имат пряк достъп до съответните права, независимо от източника на сътолковителната норма (национално право, европейски регламент, международна конвенция).

Когато предметът на спора попада в област, в която страните имат пряк достъп до правата си, най-вече в областта на имуществените права (договори, гражданска отговорност, вещни права и т.н.), съдията не е длъжен да приложи служебно сътолковителните норми, ако никоя от страните не се позове на прилагането на правото на друга държава. Той просто разполага с такава възможност, освен ако страните не постигнат процесуално съгласие за прилагане на френското право. Следователно от страните зависи да поискат прилагането на сътолковителните норми. От друга страна, предметът на спора попада в област, в която страните нямат пряк достъп до правата си, най-вече в областта на неимуществените права (личния статут), съдията е длъжен да приложи служебно сътолковителните норми.

2.2 Препращане

Принципът на препращането отдавна е приет от съдебната практика, независимо дали става въпрос за препращане от първа степен (препращане към френското право, което се прилага вследствие на това) или препращане от втора степен (препращане към правото на друга държава, която приема компетентността).

Поради това, освен ако прилагането му не се изключва от приложимия европейски регламент или международна конвенция, препращането се прилага редовно от съдебната практика по въпроси, свързани с личния статут, формалната действителност на правните действия, по-специално на браковете и завещанията. Що се отнася до наследствата, в съдебната практика понастоящем се наблюдава тенденция препращането да се ограничава само до хипотезата, при която то позволява да се гарантира единство на наследството чрез прилагане на едно и също право към движимите и недвижимите вещи.

За сметка на това съдебната практика винаги е изключвала прилагането на препращане по въпроси, по които страните имат право да избират приложимото право, например режими на имуществени отношения между съпрузите и договорите.

2.3 Промяна на критерия за определяне на приложимото право (привръзка)

Промяната на критерия за привързване означава сътолковение на приети по различно време закони поради преместване в пространството на критерия за привързване. Поради това проблемът е да се определи при какви условия може да се прилага новото право вместо правото, произтичащо от предишното положение.

Възможно е в самите сътолковителни норми да се посочват условията за прилагане във времето на предвиденият в тях критерий за привързване. Например в самата сътолковителна норма, предвидена в член 311-14 от Гражданския кодекс относно произхода, се посочват условията за прилагане във времето на нейния критерий за привързване, тъй като в нея се предвижда, че личното право на майката се преценява в деня на раждането на детето.

Като се изключи този пример, решенията се съдържат в съдебната практика, при която се наблюдава тенденцията да се разчита на принципите на френското право за установяване на преходен режим: от една страна, незабавно прилагане на новия режим към бъдещите последици от заварено положение и от друга страна, забрана за прилагане с обратна сила на новия режим за преценката на пораждането или прекратяването на правоотношение.

Например по отношение на брак новият режим се прилага веднага към последиците от брака и прекратяването му. Обаче условията относно сключването на брака продължават да се уреждат от правото, което е било приложимо в деня на сключването му.

Вещните права по отношение на движимите вещи започват да се уреждат незабавно от правото на новото място, където са преместени въпросните вещи. Това решение обхваща и всички обезпечения, договорно сключени в чужбина. Вследствие на това тези обезпечения ще бъдат обезсилени във Франция при последващото прехвърляне на вещите там, ако не отговарят на режимите съгласно френското право. Например

преди във Франция не е било възможно позоваването на договорена в Германия клауза за запазване на правото на собственост в полза на германски кредитор за имущество, разположено в Германия, но впоследствие прехвърлено във Франция, на основание, че представлява комисорно съглашение, което преди е било забранено съгласно френското право.

2.4 Изключения от обичайното прилагане на сътолковителни норми

- Незабавно прилагане на особена повелителна норма на френското или на чуждо право

Материалноправните разпоредби на френското или на чуждо право могат да бъдат приложени незабавно от френския съдия без прилагане на сътолковителните норми, когато се счита, че тези разпоредби представляват особени повелителни норми. Във френското право няма определение на понятието за особена повелителна норма. Поради това съдията определя тези норми във всеки отделен случай.

- Изключение по съображения за международния обществен ред

Материалноправните разпоредби на чуждо право, които обичайно са приложими съгласно сътолковителните норми, също така могат да не се прилагат изцяло или отчасти в съответствие с изключението по съображения за международния обществен ред в полза на разпоредбите на френското право. В отсъствието на точно определение от съдебната практика следва, че изключението по съображения за международния обществен ред обхваща на първо място съществени или основните принципи на френското право, като човешкото достойнство, свободата (включително свободата при сключването на брак) и физическата неприкосновеност на лицата. То обхваща и не толкова строго определени във времето и пространството понятия, а именно френските императивни законодателни политики, чийто обхват зависи от конкретната преценка на съдията.

- Изключение по съображения за заобикаляне на закона

Чуждо право също така може да не се прилага, когато неговото прилагане произтича от заобикаляне на закона, т.е. поради умишлени действия, в резултат на които това право става приложимо по изкуствен път вместо правото, което би трябвало да се прилага при нормални обстоятелства. Такива действия могат да включват например умишлено манипулиране на критерия за привързване в качеството му на привързваща правна категория.

- Невъзможност да се определи съдържанието на приложимото чуждо право

В допълнение към това френското право се прилага субсидиарно и ако се окаже невъзможно да се определи съдържанието на чуждото право, което би трябвало да се прилага при нормални обстоятелства.

2.5 Доказване на чуждестранен закон

След известно колебание съдебната практика вече е добре установена: френският съдия, който признава чуждото право за приложимо, било то служебно, или по искане на една от страните, която се позовава на това право, трябва да проучи неговото съдържание с помощта на страните и лично, ако е уместно. Това решение е принципно приложимо, независимо дали страните имат пряк достъп до правата си.

3 Сътолковителни норми

3.1 Договорни задължения и правни действия

При спазване на условията на многостранните или двустранните конвенции, приложими към съответния договор, предишните сътолковителни норми, определени от съдебната практика по този въпрос, се прилагат само когато договорът не е обхванат от приложното поле на Регламент (ЕО) № 593/2008 („Рим I“) или на Римската конвенция от 1980 г. за приложимото право към договорните задължения, която Регламентът замени. Френската сътолковителна норма, отдавна определена от съдебната практика, е тази на правилото за автономията. Поради това договорът се урежда от избраното от страните право или, ако не е направен такъв избор — от правото на държавата, с която с оглед на обстоятелствата по делото обективно съществува най-тесна връзка.

Формата на правните действия се урежда от правото на държавата, в която се извършват, освен ако страните изрично се договорят формата на действието да се урежда от правото, което са определили като приложимо по отношение на същността на действието, ако имат такава възможност.

3.2 Извъндоговорни задължения

За правопораждащи факти, настъпили преди влизането в сила на Регламента „Рим II“, приложимото право е правото на мястото, където е настъпило вредоносното събитие, което се разбира или като мястото на настъпване на събитието, причинило вредата, или като мястото на настъпване на вредата.

3.3 Правно положение на субекта и негови аспекти, свързани с гражданското състояние (име, местопребиваване, правоспособност и дееспособност)

В съответствие с член 3, алинея 3 от Гражданския кодекс гражданското състояние и дееспособността на физическите лица се уреждат от правото на държавата, на която са граждани (лично право или национално право).

Обхватът на личното право обаче е ограничен предимно до въпроси, свързани с дееспособността на физическите лица (неспособност за извършване на правни действия).

По принцип конститутивните съдебни решения или решенията, свързани с гражданското състояние и дееспособността на физическите лица, пораждат действие във Франция независимо от евентуална декларация за екзекватура, освен в случаите, когато пораждат фактически изпълнителни действия върху вещи или принуда по отношение на лица.

Местожителството не попада в обхвата на личното право, доколкото не е обхванато от конкретна категория критерии за привързване. Поради това то попада в обхвата на правото, приложимо към всеки от правните институти, при които се взема предвид.

По същия начин, ако името не се урежда от конкретна сътолковителна норма, родителят или родителите, желаещи да дадат или да променят фамилното име на своето дете, могат да представят за тази цел приложимото лично право.

На последно място, процедурите, приложими към промяната на собственото име, се уреждат от личното право на съответното лице в съответствие с член 3, алинея 3 от Гражданския кодекс съгласно тълкуването му в съдебната практика.

3.4 Установяване на произход, в т.ч. осиновяване

3.4.1 Установяване на произход

Съгласно член 311-14 от Гражданския кодекс произходът се урежда от личното право на майката в деня на раждането на детето, а ако майката не е известна — от личното право на детето.

В член 311-15 от Гражданския кодекс обаче се предвижда, че ако обичайното общо или отделно местопребиваване на детето и неговите родители или на един от тях е във Франция, притежаването на гражданско състояние поражда всички последици, които произтичат от него съгласно френското право, дори останалите елементи на произхода да се уреждат от чуждо право.

На последно място, в съответствие с член 311-17 от Гражданския кодекс припознаването на дете от бащата или майката е валидно, ако е извършено в съответствие с личното право на бащата или майката, или с личното право на детето.

В съответствие с установената съдебна практика на Касационния съд (*Cour de cassation*) член 311-17 се прилага както към иска за обявяване на акта за нищожен, така и към оспорването на припознаването на дете от бащата или майката, които трябва да са възможни както с оглед на правото на припознаващата детето страна, така и на правото на детето.

3.4.2 Осиновяване

В съответствие с член 370-3 от Гражданския кодекс условията за осиновяване се уреждат от националното право на осиновяващия родител или — в случай на осиновяване и от двамата съпрузи — от правото, което урежда последиците от техния съюз. Не може да се извърши осиновяване обаче, когато то е забранено от националните закони и на двамата съпрузи.

Не може да се извърши осиновяване на малолетно или непълнолетно лице с чуждо гражданство, когато личното право на това лице забранява този правен институт, освен ако лицето е родено във Франция и обичайното му местопребиваване е в тази държава.

Независимо от приложимото право, осиновяването изисква съгласието на законния представител на детето. Съгласието трябва да бъде свободно, дадено абсолютно безвъзмездно, след раждането на детето и да представлява информирано съгласие във връзка с последиците от осиновяването, особено когато се дава за целите на пълно осиновяване, що се отнася до пълното и необратимо прекъсване на предишната връзка на произход.

Съгласно член 370-4 от Гражданския кодекс правните последици на осиновяване, извършено във Франция, се уреждат от френското право.

В член 370-5 се предвижда, че законно извършено осиновяване в друга държава води до пълно осиновяване във Франция, ако прекъсва напълно и необратимо предишната връзка на произход. В противен случай то води до непълно осиновяване. То може да бъде преобразувано в пълно осиновяване, ако съответното съгласие е дадено изрично и при пълно познаване на фактите.

3.5 Брак, извънбрачни двойки/фактическо съжителство, партньорства, развод, съдебна раздяла, задължения за издръжка

3.5.1 Брак

Стълкновителните норми са предвидени в членове 202-1 и 202-2 от Гражданския кодекс (кодифициране и адаптиране на съдебната практика).

В съответствие с член 202-1, алинея 1 необходимите качества и условия за сключване на брак се уреждат от личното право на всеки от съпрузите. Независимо от приложимото лично право обаче, бракът изисква съгласието на двамата съпрузи в съответствие с условията, предвидени във френското право, по-специално в членове 120 и 180 от Гражданския кодекс.

В допълнение към това във втора алинея се предвижда, че две лица от един и същ пол могат да сключат брак, когато личното право или правото на държавата на пребиваване или местожителство на поне едно от тези лица позволява това. В решение от 28 януари 2015 г. Касационният съд потвърди, че член 202-1, алинея 2 от Гражданския кодекс следва да се тълкува, че субсидиарно се прилага френското право съгласно изключението по съображения за международния обществен ред. Поради това, когато чуждото право, което би трябвало да се прилага при нормални обстоятелства като лично право на един от съпрузите, забранява брак между лица от един и същ пол, трябва да бъде изключено в частта, която противоречи на конкретната законодателна политика на Франция (вж. по-горе по отношение на изключението по съображения за международния обществен ред).

Прилагането на тези разпоредби обаче се оказва деликатен въпрос в случаите, при които Франция е обвързана с друга държава по силата на двустранна конвенция (например в случая с Алжир, Камбоджа, Косово, Лаос, Македония, Мароко, Черна гора, Полша, Сърбия, Словения и Тунис), чиито разпоредби препращат в областта на брака само към личното право на съпрузите, за да се преценят изискваните материалноправни условия за сключване на брак, което право забранява брак между лица от един и същ пол. Правното положение на тези лица обаче беше изяснено с решение на Касационния съд от 28 януари 2015 г. (жалба № 13-50.059), с което бе изключено прилагането на мароканското право, определено като приложимо от Конвенцията между Франция и Мароко, като бе приложен член 4 от тази конвенция, съгласно който правото на една от двете държави, определени в Конвенцията, може да не бъде приложено от съдилищата на другата държава, ако е явно несъвместимо с обществения ред, какъвто е случаят, когато личното право или правото на държавата на пребиваване или местожителство на поне един от съпрузите позволява брак между лица от един и същ пол.

В съответствие с член 202-1 от Гражданския кодекс формата на брака се урежда от правото на държавата, в която се сключва.

На последно място, що се отнася до чисто личните последици от брака, съгласно съдебната практика обичайно приложимото право е правото на общото гражданство на съпрузите, а ако нямат общо гражданство — правото на обичайно местопребиваване, а ако нямат общо местопребиваване — френското право на сезирания съд. Имуществените последици се уреждат от правото, приложимо към режима на имуществени отношения или към наследяването.

3.5.2 Извънбрачни двойки/фактическо съжителство и партньорства

Не съществуват конкретни стълкновителни норми за извънбрачни двойки или фактическо съжителство, доколкото съгласно френското право отношенията между съжителстващи партньори не са обхванати от специална правна категория, а представляват фактическо положение. Поради това те се уреждат от общото облигационно право. Следователно в зависимост от спора и естеството на правоотношението между съжителстващите партньори приложимото право ще бъде правото, приложимо към извъндоговорната отговорност, имуществото или наследяването.

За сметка на това регистрираните партньорства се уреждат от специфична стълкновителна норма, предвидена в член 515-5-1 от Гражданския кодекс, която гласи, че условията за формиране на регистрираното партньорство и последиците от него, както и причините за прекратяването му и последиците от прекратяването се уреждат от материалноправните разпоредби на държавата, чийто орган е регистрирал партньорството.

В Регламент (ЕС) 2016/1104 от 24 юни 2016 г., приложим към имуществените последици на регистрираните партньорства, се определя стълкновителната норма, съгласно която първо се прилага избраното от партньорите право (измежду правото на държавата, на която са граждани, правото на държавата, в която имат обичайно местопребиваване, и правото на държавата, в която е регистрирано партньорството), а в отсъствието на такъв избор — правото на държавата, в която е регистрирано партньорството. Този регламент ще влезе в сила на 29 януари 2019 г.

3.5.3 Развод и съдебна раздяла

Стълкновителните норми са предвидени в Регламент (ЕС) № 1259/2010 („Рим III“) относно осъществяването на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла.

За производствата, започнали преди 21 юни 2012 г., т.е. датата на влизане в сила на посочения регламент, стълкновителната норма е предвидена в член 309 от Гражданския кодекс, съгласно който разводът се урежда от френското право, когато и двамата съпрузи са били френски граждани в деня на подаване на молбата за започване на производството, или когато съвместното или отделното местопребиваване на съпрузите е във Франция, или когато не се установява компетентност съгласно чуждо право, а компетентни по отношение на развода са били френските съдилища.

Родителска отговорност

Стълкновителните норми са определени в член 15 и сл. от Хагската конвенция от 19 октомври 1996 г. за компетентността, приложимото право, признаването, изпълнението и сътрудничеството във връзка с родителската отговорност и мерките за закрила на децата.

Отделно от производствата и от намесата на съдебен или административен орган възникването и прекратяването на родителската отговорност по силата на закон и упражняването на родителската отговорност се определят от правото на държавата по обичайното местопребиваване на детето. Когато бъде сезиран френски орган, принципно той прилага френското право. В изключителни случаи обаче той може да прилага или да взема предвид закона на друга държава, с която конкретният случай е тясно свързан.

3.5.4 Задължения за издръжка

Съгласно член 15 от Регламент (ЕО) № 4/2009 относно задълженията за издръжка приложимото право в областта се определя в съответствие с Хагския протокол от 23 ноември 2007 г. *относно приложимото право към задълженията за издръжка*. Принципно се прилага правото на държавата на обичайно местопребиваване на кредитора по задължения за издръжка, но по отношение на вече образувано производство страните могат по взаимно съгласие да определят правото на сезирания съд или едно от следните права:

- а) правото на държавата, чийто гражданин е една от страните към момента на определяне на правото;
- б) правото на държавата на обичайно местопребиваване на една от страните към момента на определяне на правото;
- в) определеното от страните като приложимо право или действително прилаганото право към техните имуществени отношения;
- г) определеното от страните като приложимо право или действително прилаганото право към техния развод или законна раздяла.

3.6 Режими на имуществени отношения

Стълкновителните норми на Хагската конвенция от 14 март 1978 г. относно приложимото право по отношение на имуществения режим между съпрузи се прилагат към съпрузи, които са сключили брак на и след 1 септември 1992 г., в съчетание със специални разпоредби за адаптиране, съдържащи се в членове 1397-2—1397-5 от Гражданския кодекс.

Тъй като в Конвенцията не се предвижда каква е областта на приложимото право, този въпрос продължава да се определя с оглед на изработените от френската съдебна практика принципи по въпроса. Следователно приложимото право съгласно Конвенцията урежда състава на имуществото на съпрузите, правата, задълженията и правомощията между тях по време на брака, както и прекратяването на имуществения режим и делбата на имуществото след брака.

Френските стълкновителни норми се прилагат към съпрузи, които са сключили брак преди 1 септември 1992 г. Съгласно тези стълкновителни норми, независимо дали е сключен брачен договор или не, режимът на имуществени отношения се урежда от правото, за което е сигурно, че е посочено от съпрузите при сключването на брака, било то изрично или по подразбиране.

Съпрузите, които сключват брак или посочват правото, приложимо към режима им на имуществени отношения, след 29 януари 2019 г., ще попаднат в приложното поле на

[Регламент \(ЕС\) 2016/1103 на Съвета от 24 юни 2016 г. за изпълнение на засиленото сътрудничество в областта на компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения по въпроси, свързани с имуществения режим между съпрузи](#)

В отсъствието на избор, направен изрично или по подразбиране, трябва да се разбере каква е била волята на страните въз основа на оборима презумпция, например правото на държавата на първото общо местожителство на съпрузите.

3.7 Завещания и наследяване

Разпоредбите на Регламент (ЕС) № 650/2012 от 4 юли 2012 г. се прилагат към наследствата, открити след 17 август 2015 г. В член 21 от Регламента се предвижда, че приложимото право по въпросите, свързани с наследяването като цяло, е правото на държавата на обичайно местопребиваване на починалия към момента на смъртта му.

Наследствата, открити преди 17 август 2015 г., продължават да се уреждат от френските стълкновителни норми. С тези норми се установява двойна система, съгласно която международното наследяване на съответното лице се разделя, от една страна, на маса на движимите вещи и, от друга страна, на една или няколко маси на недвижими имоти, според случая.

Наследяването на движимите вещи, което обхваща материални и нематериални вещи, се урежда от правото на държавата, в която е било последното местожителство на починалия.

Наследяването на недвижимите имоти се урежда от правото на държавата, в която са разположени, макар че френските съдилища могат да приложат френското право към него чрез препращане, когато това позволява да се гарантира единство на наследството чрез прилагането на едно и също право към движимите и недвижимите вещи (вж. по-горе).

Приложимото право при наследяване по закон, определено в съответствие с горепосочените стълкновителни норми, урежда също така материалноправните условия и правните последици при наследяване по завещание или съгласно договор. Условието във връзка с формата на завещанията обаче се уреждат от Хагската конвенция от 5 октомври 1961 г., чиито разпоредби се прилагат от 19 ноември 1967 г. насам. Освен това Франция е страна по Вашингтонската конвенция от 26 септември 1973 г., която е в сила от 1 декември 1994 г. насам и съгласно която всяко завещание, изготвено в съответствие с предвидената в нея форма, трябва да бъде признато като валидно във формата, в която е направено, във всички договарящи се държави.

3.8 Недвижимо имущество

Съгласно член 3, алинея 2 от Гражданския кодекс недвижимите имоти и всички вещни права, свързани с тях, се уреждат от правото на държавата, в която са разположени.

3.9 Несъстоятелност

Извън приложните полета на Регламент (ЕО) № 1346/2000 и на Регламент (ЕО) 2015/848 съдебната практика винаги е допускала възможността за започване на колективно производство срещу длъжник във Франция, ако той разполага със седалище или установяване там. Същото важи и по отношение на френските кредитори въз основа на „привилегията по отношение на компетентността“ съгласно член 14 от Гражданския кодекс. Приложимото право към производства, образувани във Франция, по необходимост е френското право, което урежда условията за образуване на производството, неговото провеждане и правни последици, особено по отношение на противопоставимостта на обезпеченията. Всички кредитори могат да предявят вземанията си, включително тези с местопребиваване извън Франция. Образованите по този начин производства във Франция по принцип са предвидени да обхванат цялото имущество на длъжника, включително имуществото в чужбина — разбира се, при условие че френските съдебни решения се признават в съответната държава.

На последно място, колективните производства, образувани в чужбина, пораждат действие във Франция, при условие че не е образувано производство във Франция и в съответствие с екскватурата на постановени в чужбина решения.

Последна актуализация: 18/12/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не

са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.